

מפעולות ועד הלשון

מונחי כלכלה עיונית

כבר בשנת תרצ"ו העמיד ועד הלשון ועדה מיוחדת לקביעת מונחים במקצועות הכלכלה. ועדה זו, שנתאספה בירושלים, ומחבריה היו פרופ' ברוצקוס המנוח ופרופ' נ"ה טורטשינר נ"י, הפסיקה את פעולתה בסמוך לכך מחמת המאורעות שחלו בימים ההם. היא הספיקה רק לעיין עיון ראשון ברשימת מונחים שהגיש לפניה ד"ר מ' צונציגר; לאחר בדיקה נוספת (עיין בדו"ח המזכירות ב"לשוננו" כרך ח' עמ' 348) נמסרו המונחים למעוניין בתור הוראת שעה עד שייקבעו מונחי כלכלה ע"י ועד הלשון. בסוף ת"ש נתבקש ועד הלשון ע"י מוסד ביאליק וע"י המכון לחקר הכלכלה שעל יד הסוכנות היהודית ליתן את דעתו על הערבוביה המתפשטת והולכת בטרימינולוגיה הכלכלית, ולהושיב ועדה שתדאג לקביעת המונחים ההכרחיים ביותר בעבודתו של המכון הנ"ל המוציא מזמן לזמן קונטרס לענייני כלכלה. המכון קיבל על עצמו להכין רשימת מונחים באנגלית ובגרמנית שתשמש יסוד לדיוני הוועדה. תפקיד ריכוזי החומר מבין עובדי המכון והגדרת המונחים מתוך שיתוף פעולה עמהם הטיל המכון על מרגלית. בכסלו תש"א הרכיב הוועד המרכזי את הוועדה למונחי הכלכלה העיונית — נוסף על הוועדה למונחי הכלכלה המעשית היושבת בתל-אביב² — והיא התחילה את מלאכתה לאחר גמר ההכנות הדרושות. חבריה הם: מטעם ועד הלשון פרופ' ש' אסף, פרופ' מ"צ סגל³ ופרופ' מ"ד קאסוטו; מטעם המכון הנ"ל ד"ר א' בונה מנהלו ומר א' מרגלית⁴; וכן ד"ר מ' אטינגר⁵. עורך המדור הכלכלי ב"הארץ" העוסק בחיבור מלון למונחי כלכלה; מזכירה ד"ר ז' בן-חיים.

הוועדה עסקה ברשימה המתפרסמת להלן למן אדר תש"א ועד מנחם-אב תש"ג. בהפסקות אחדות שהיו דרושות כדי לברר כמה מן הצעותיה עם אנשי המקצוע מחוץ לה ולשם דיון בהן בוועד המרכזי. הוועד המרכזי עסק במונחי הכלכלה בתמוז תש"ב. הוועדה שלחה גם חוזר לכל חברי הוועד וביקשה הצעות למונחים אחדים. הרשימה נערכה עריכה מקצועית ע"י ד"ר בונה וע"י ד"ר ג' צדורביץ' בשיתוף עם המזכיר.

הוועדה מביעה את תודתה לכל אלה שסייעו בידה בעיבוד הרשימה הזאת והם: ה' א' אברונין (חבר הוועד), ד"ר ש' איינהורן (חבר הוועד), ה' י' בורשטיין, ה' י' בניאל, פרופ' ריקרדו בנימין בקי (מסר חומר חשוב להשלמת הרשימה), מר אשר ברש (חבר הוועד) עו"ד פ' דיקשטיין, ד"ר פ' המבורגר (מחלקת הסטטיסטיקה של ממשלת ארץ ישראל), הסופר ז' וולפופסקי, פרופ' נ"ה טורטשינר, סגן מנהל אפי"ב בירושלים מר מ"ר כהן, ה' יעקב א' לוינון (מטעם לשכת המסחר יפו-תל-אביב) לשכת המסחר והתעשייה בחיפה, ד"ר ב' קלאר (חבר הוועד) וה' נ' שפרה"ס (חבר הוועד).

1. הרשימה נתפרסמה בספרו של הנ"ל "יסודי הכלכלה המדינית" עמ' 243-248 (הוצאת ראובן מס, ירושלים תרצ"ח).
2. ועדה זו עוסקת מזמן במונחי הפנקסות, ובקרב תיערך לדפוס רשימת מונחים מקיפה שחוברה בידיה.
3. השתתף רק בחלק מן העבודה.
4. השתתף עד תגייסותו בסוף תש"ב.
5. תושב תל-אביב, לפיכך השתתף בעיקר כחבר פָּנֵב.

(א) מונחים כלליים

stage of economic development	Wirtschaftsstufe	דרגת-הפֿלֿפֿלה ¹
static	statisch	סטטי
stationary	stationär	עומד במצבו, קופא על שמריו
dynamic	dynamisch	דינמי
early capitalism	Frühkapitalismus	רכושנות מקדמת, קפיטליסמוס מקדם
late capitalism	Spätkapitalismus	רכושנות מאחרת, קפיטליסמוס מאחר
full capitalism	Hochkapitalismus	רכושנות מפותחת, קפיטליסמוס מפותח
economic spirit	Wirtschaftsgesinnung (Geist der Wirtschaft)	רוח-הפֿלֿפֿלה
economic law	Wirtschaftsgesetz	חק פֿלֿפֿלי
"economic man"	"homo economicus"	"האדם הפֿלֿפֿלי"
closed economy	geschlossene Wirtschaft	משק סגור
closed domestic economy	geschlossene Hauswirtschaft	משק-בית סגור
self-sufficient economy	Bedarfsdeckungswirtschaft	משק לצריכה עצמית
autarky, economic autonomy	Autarkie, Selbstversorgungswirtschaft	אבטראקי
natural economy, economy in kind, barter economy	Naturalwirtschaft	פֿלֿפֿלה נטורלית, פֿלֿפֿלה טבעית
exchange economy	Tauschwirtschaft	משק-חליפין
market economy	Marktwirtschaft, Verkehrswirtschaft	פֿלֿפֿלה שוקית
money economy	Geldwirtschaft	משק-כספים
<i>economie dirigée</i>	Interventionswirtschaft	פֿלֿפֿלה מכוונת
planned economy	Planwirtschaft	פֿלֿפֿלה מתוכננת
planning	Planung	תכנון
social product	Sozialprodukt	מוצר הברתי
national wealth	Volksvermögen	רכוש-העִמָּה ²
welfare	Wohlstand	טובה, רווחה

1. למושג economy, Wirtschaft מתאימים בעברית שני מונחים: כלכלה, משק. הראשון שם מופשט הוא הכולל גם מושגים לא-חמריים, כגון זכות המחבר על ספרו וכיו"ב. השני מתייחס ביוחד ליחידה כלכלית ממשית, ומורגשת בו נימה ארגונית.

2. מונח זה כולל יותר מאשר "רכוש לאומי" שמשמעו כלשוננו כרכוש של הקרנות הלאומיות.

(ב) אוכלוסיה

overpopulation	Übervölkerung	יתר-אוכלוסיה
underpopulation	Untervölkerung	חסר-אוכלוסיה
stationary population	stationäre Bevölkerung	אוכלוסיה עומדת
migration	Wanderung	הגירה
emigration	Auswanderung	הגירה מן
immigration	Einwanderung	הגירה אל
internal migration	Binnenwanderung	הגירה סנימית

(ג) נכסים

good	Gut	נָכֵס
economic goods	wirtschaftliche Güter	נכסים כלכליים
free goods	freie Güter	נכסי-הקרקע
capital goods (producer's goods)	Produktionsgüter	נכסי-יצור
consumptions goods (consumer's goods)	Konsumgüter	נכסי-אכיל ³
durable goods	Dauergüter	נכסים של קָיָם. — קִימָא
material goods	Sachgüter	נכסים חֲמָרִיִּים
immaterial goods	immaterielle Güter	נכסים לא-חֲמָרִיִּים (כמו זכויות וכדומה)
public goods	öffentliche Güter	נכסי-צבור
article	Artikel	חֶפֶץ
need, desire, want	Bedürfnis	צָרָךְ
utility	Nutzen	תועלת
commodity	Bedarfsartikel	מִצְרָךְ
ware	Ware	סְחֹרָה
complementary goods	Komplementärgüter	נכסים משלימים
substitute	Ersatzgut (Substitut)	מִחְלִיף

1. ולא עֶרֶף שפירושו surplus.

2. ולא חֶסֶר שיש לו גם משמעות העדר, וע' „לשוננו" כרך י"א עמ' 64 הערה 1.

3. הוועדה הניחה אָבִיל (נמצא כבר בספרותנו הקדומה) במקום צָרִיכָה, שאינה מביעה את השימוש בדבר, אלא את הדרישה אליו, את הצורך בו. כבר ערערו אנשי כלכלה רבים על השימוש במלים צָרָךְ, צָרִיכָה למושג זה. מן הראוי להזכיר שלשון „אכל" נופל כידוע לא רק על דברים הנאכלים בפה. אין החלטה זו מבטלת את המלים צָרָךְ או צריכה שבמושג „כלכלה לצריכה עצמית" שבהן מודגשת הדרישה אל דבר.

ד) ייצור

production, out-put	Produktion	ייצור
productive power	Produktionsfähigkeit	כֹּשֶׁר-הַיִּיצוֹר
large scale production	grossbetriebliche Produktion (Produktion in grossem Massstabe)	ייצור באמת-מדה גדולה
mass production	Massenproduktion	ייצור בקומון
product	Produkt, Erzeugnis	מוצר (ואילו תוצרת מובנה כולל)
by-product	Nebenprodukt	מוצר-לִנְאִי
semi-finished article	Halbfabrikat	מוצר לא-גמור
finished article (manufactured goods)	Fertigfabrikat	מוצר גמור
reproduction	Reproduktion	ייצור חוזר, רִפְרוּד־קִצְיָה
joint production	verbundene Produktion	ייצור צִמְת
plant	Industrieanlage	מוסדה, ר' מוסדות
mill	Betrieb	מַעְבָד
enterprise	Unternehmen	מפעל
entrepreneur	Unternehmer	בעל-מפעל (קבלן)
firm	Firma	פִּרְמָה
factors of production	Produktionsfaktoren	גורמי-הייצור
fertility	Fruchtbarkeit	פוריות
productivity	Produktivität	פריון
marginal produktivity	Grenzproduktivität	פריון שולי, פריון-שולים
marginal producer	Grenzproduzent	יצרן שולי
unused capacity	freie Kapazität	כֹּשֶׁר (ייצור) בלתי-מנוצל
optimum (of production)	optimum (Produktions-)	אֲפְסִימוּם (של הייצור)
volume of production	Menge (Volumen) der Produktion	נפח-הייצור, כמות-הייצור

ה) עבודה וארגוני עבודה

trade	Gewerbe	מְשָׁחֶיֶד
demand of labour	Arbeitsnachfrage	בקוּש-עֲבוּדָה

1. הטוענים כנגד מונח זה, שנקלט יפה בלשון, כי הוא גזור שלא כדין מן הפועל יצר, יתנו דעתם על המלים מוסר מן יצר, מוסר מן יסד (אין הפעיל). לניקודה של חיבה זו השווה גם יוצר בישיעה נר יו.

2. אין בכחו של החידוש יצר להביע את המושג—re והוא מיתרגם לעברית ברוב המקרים ע"י לשון חזירה או חידוש.

employment	Beschäftigung(szustand)	תעסוקה
casual employment	Gelegenheitsbeschäftigung	העסקת-עראי
fair wage	angemessner Lohn	שכר הוגן
standard wage	Standardlohn	שכר דגמי
basic wage	Grundlohn	שכר יסודי
minimum wage	Minimallohn	שכר-מינימום, שכר מינימלי
maximum wage	Maximallohn	שכר-מקסימום, שכר מקסימלי
earned income	Arbeitseinkommen	הכנסה מגישה, הכנסה „המגישה לכתפים“ (בי"ב מב"ב)
unearned income	arbeitsloses Einkommen, Einkommen aus Kapital- vermögen	הכנסה שלא מגישה, הכנסה שאינה „מגישה לכתפים“
scale of wages	Lohnskala	סלם-השכר
sliding scale	gleitende,-bewegliche Skala	סלם עולה ויורד, סלם נע
sliding scale wages	gleitende Lohnskala	סלם השכר הנע
real wage	Reallohn	שכר (ממשי) ראלי
nominal wage	Nominallohn	שכר נקוב
contract labour	Akkordlohn	שכר בקבלנות
time wage	Zeitlohn	שכר לפי הזמן
piece wage	Stücklohn	שכר לפי היחידה
	Prämienlohn	שכר ופרס
money wage	Geldlohn	שכר בקסף
wage in kind	Naturallohn	שכר בפרות, שכר טבעני
wage fund	Lohnfond	קרן-השכר
subsistence fund	Subsistenzmittelfond	קרן-המחיה
law of decreasing wage share	Gesetz der fallenden Lohnquote	חק מקטת-השכר הפוחתת
iron (brazen) law of wages	ehernes Lohngesetz	חק-ברזל של השכר
sweating system	Schwitzsystem	שיטת-הזעה (ע"פ, בועת אפיר)
unemployment benefit	Arbeitslosenunterstützung	סיוע למחסרי-עבודה
division of labour	Arbeitsteilung	חלוקת-עבודה
unproductive labour	unproduktive Arbeit	עבודה לא-פורה
productive labour	produktive Arbeit	עבודה פורה
efficiency of labour	Arbeitsleistung	יעילות-עבודה, הספק-עבודה
mobility of labour	Beweglichkeit der Arbeit(er)	ניידות-העובדים

attachment of labour	Gebundenheit der Arbeit(er)	כְּפִיתוּת-הַפּוֹעֵלִים
free mobility of labour	Freizügigkeit der Arbeit(er)	חֲפֵשֶׁת-נִדְוָה שֶׁל הַפּוֹעֵלִים (הָעוֹבְדִים)
selection of labour	Auslese der Arbeit	בְּרִירַת-הָעוֹבְדִים
earner	Verdiener, Erwerbstätiger	מַשְׁתַּכֵּר; מַפְרֵנס
unskilled labour	ungelernte Arbeit	עֲבוֹדָה לֹא-מְאֻמֶּנֶת
skilled labour	gelernte Arbeit	עֲבוֹדָה מְאֻמֶּנֶת
employer association	Arbeitsgeberverband	אֲרָגוֹן-מַעֲבִידִים
trade union	Gewerkschaft, Gewerkverein	אֲגוּד מְקַצְעִי
collective bargaining	Kollektivvertrag	חוֹזָה קְבוּצָי, חוֹזָה קְלָקָטִיכִי
blank lages	Streikbrecher	מַפְרֵשֶׁבִּיתָה
strike	Streik	שְׁבִיטָה
lock out	Aussperrung	הַשְׁבָּתָה
replacement of workers (by the machine)	Freisetzung der Arbeitskräfte (durch d.Maschine)	נִשּׁוּף כּוֹחַת-עֲבוֹדָה (ע"י הַמַּכּוֹנָה)
unemployment	Arbeitslosigkeit	חֲסֶר-עֲבוֹדָה
industrial reserve army	industrielle Reservarmee	צְבָא-מְלוֹאִים תַּעֲשִׂיתִי
short time work	Kurzarbeit	יּוֹם-עֲבוֹדָה מְקַצֵּר, עֲבוֹדָה מְקַצֶּרֶת ¹

(1) הוֹן וְהַכְּנָסָה

productive capital	Produktivkapital	הוֹן יוֹצֵר
acquisitive capital	Erwerbsskapital	הוֹן רוֹכֵשׁ
working capital	arbeitendes Kapital	הוֹן פָּעִיל
productivity of capital	Kapitalproduktivität	פְּרִיוֹן-הַהוֹן
capital formation	Kapitalbildung	הִתְהוּוּת-הוֹן, הוּוּי-הוֹן
	Kapialterneuerung	חֲדוּשֶׁת-הוֹן
monetary capital	Geldkapital	מָמוֹן
liquid capital	flüssiges Kapital	הוֹן נוֹזֵל ²
frozen capital	eingefrorenes Kapital	הוֹן קָפּוּא
variable capital	variables Kapital	הוֹן מְשַׁתְּנָה
constant capital	konstantes Kapital	הוֹן קְבוּצֵ
circulating capital	umlaufendes Kapital, Betriebskapital	הוֹן חוֹזֵר

(1) להבדיל מן "עבודה חלקית", כי הכוונה לציון בכך יום עבודה שלם.

(2) נדחתה ההצעה זמון (ע"י "לשוננו" כרך ט' עמ' 180) שאינה מכוונת למושג כל צרכו.

fixed capital	fixes Kapital	הון עומד
capital	Kapital	הון (ולא רכוש שיש בו הערכה סוציאלית מסוימת)
liquidity	Flüssigkeit	נזילות (של הון)
illiquidity	Illiquidität	אי-נזילות (של הון)
liquid asset	flüssige Anlage	השקעה נזילה
vested interests	(verankerte-), festgefügte Interessen	אנטרסים קנוניים ¹ , אנטרסים שבחוקה
amortisation	Amortisation	בלאי
capitalisation	Kapitalisierung	קריון ² ; ממון
income	Einkommen	הכנסה
original income	ursprüngliches Einkommen	הכנסה ראשונית
derived income	abgeleitetes Einkommen	הכנסה משנית
return	Ertrag	תשואה ³ (כגון: תשואת-כספים, —מפעלים וכיו"ב)
gross return	Rohertrag	תשואה גלמית, תשואת-ברוטו
net return	Reinertrag	תשואה נקייה, תשואת-נטו
profit	Profit, Gewinn	רוח
producer's rent,— surplus	Produzentenrente	רנטה ⁴ של היצרן
consumer's rent,— surplus	Konsumentenrente	רנטה של הצרכן
quasi rent	Quasirente	רנטה מדומה
property	Eigentum	רכוש, קניין

(ז) קרקע ושימושה

cultivable area	kultivierbare Fläche	שטח ראוי לעבוד
cultivated area	kultivierte Fläche	שטח מעבד
location	Standort	מקומיות, תנאים מקומיים
monoculture	Monokultur	גידול חד-ענפי, גידול יחיד-ענף

1. ולא שקו"צ"ם, כי ההדגשה כאן לא על ההשקעה, אלא על כך שהאינטרסים הפכו מעין קניין, פריבילגיה של חוג מסוים.
2. במשמעות חישוב הקרן.
3. אמנם למושג הזה יש מונח עברי מקורי והוא תבואה (ע"י) למשל נדרי, נה ע"א בנוגע ל"עללתא" הארמית שפירושה תבואה). אך הואיל ונתייחד לו מכבר השימוש לתבואת השדה ולדעת אנשי המקצוע עלול השימוש בו לגרום לבלבול, מניחה הוועדה את המלה תשואה מלשון, נשא פרי" ומן השורש שוא, ע"פ החלטת הוועד המרכזי ביום כ"ט בתמוז תש"ב. (עיין הערת העורך בסוף הרשימה).
4. המונח קצצה (ר') מלון למונחי מתימטיקה: עמ' 59) אינו הולם את המושג הזה, ומוטב להשתמש במלה הבינלאומית.

pluriculture	Pluralkultur	גדול רב-ענפי, גדול רב-ענפים
irrigated farming	Bewässerungswirtschaft	משק-שִׁחִין
dry farming	Trockenwirtschaft	משק-בַּעַל
mixed farming	gemischte Landwirtschaft	משק מערב
urbal and rural rent	städtische und ländliche Rente	רִנטָה עירונית וְכפִּרית
law of increasing return	Gesetz des zunehmenden Ertrags	חֶק הַתְּשׂוּאָה הַעוֹלָה
law of diminishing returns	Gesetz des abnehmenden Ertrags	חֶק הַתְּשׂוּאָה הַפּוֹחֶתת
large and small settlements	Gross-und Kleinsiedlungen	יְשׁוּבִים גְּדוֹלִים וְקְטָנִים
feudal tenure, copyhold	Lehen	פִּיאוֹדָה
feudalism, system of feudal tenure	Feudalismus, Lehenssystem	פִּיאוֹדְלוּת
feudal lord	Lehnsherr	בַּעַל הַפִּיאוֹדָה
mining (industry)	Bergbau	כִּרְיָה
mine	Bergwerk	מִכְרָה ר' מְכָרוֹת

ח) מחזור הנכסים, מחירים והוצאות

turnover	Umsatz	מַחְזוֹר
circulation	Zirkulation, Güterumlauf	מַחְזוֹר
to substitute	ersetzen	חֲלִיפָה
distribution (of goods)	Verteilung (Güter-)	חֲלִיקָה (נִכְסִים)
distribution of ware or goods	Warendistribution	הַפְצָה שֶׁל סְחוּרוֹת
substitution	Substitution, Ersetzbarkeit	הַתְּחַלְפוּת
supply	Angebot	הַצָּעָה
joint supply	verbundenes Angebot	הַצָּעָה צְמִית
composite supply	zusammengesetztes Angebot	הַצָּעָה מְרֻכָּב
demand	Bedarf	דְּרִישָׁה (מוֹטָג כּוֹלֵל)
demand	Nachfrage	בְּקוֹשׁ
elastic demand	elastische Nachfrage	בְּקוֹשׁ גָּמִישׁ
inelastic demand	unelastische Nachfrage	בְּקוֹשׁ לֹא-גָמִישׁ
elasticity of demand	Elastizität der Nachfrage	גָּמִישׁוּת הַבְּקוֹשׁ
substitution of demand	Substitution —, Ersetzung der Nachfrage	חֲלִיפָת הַבְּקוֹשׁ

1. גזור מלשון תַּחֲלִיף. בידוע שמשקל זה הוא של הפיעל, וכן בלשון הערבית יש להחליף

אותה המשמעות גופא.

shifting of demand	Nachfragenverschiebung	הצמקת-הבקוש,
joint demand	verbundene Nachfrage	בקוש צמית
composite demand	zusammengesetzte Nachfrage	בקוש מרכב
rarity	Seltenheit	נדירות
scarcity	Knappheit	מעוט (של סחורות וכדומה)
saturation of demand	Bedürfnissättigung	רִוּיַת-הַצָּרִכִּים
level of demand	Bedürfnisstand	מצמד-הצרכים
demand curve	Bedürfniskurve	עקם-הצרכים
scale of preferences	Bedürfnisskala	דרוג-ההעדפה (של הצרכים)
price	Preis	מחיר
cost-price	Selbstkostenpreis	מחיר-הקרן
interdependence of prices	Interdependenz der Preise	תלות הדדית של מחירים
variability of prices	Preisvariabilität	השתנות-המחירים
equilibrium price	Gleichgewichtspreis	מחיר של שווי-משקל
marginal price	Grenzpreis	מחיר שולי
replacement price	Wiederbeschaffungspreis	מחיר הרכישה החוזרת, —החדשה
composite price	zusammengesetzter Preis	מחיר מרכב
differential price	Differenzialpreis	מחיר דיפרנציאלי, —הבדלי
law of indifference	Trägheitsgesetz	חק-ההתמדה
value	Wert	ערך
value in use, use value	Gebrauchswert	ערך-השמוש
value in exchange	Tauschwert	ערך-חליפין
surplus of value	Mehrwert	יתר-הערך
complementary utility	Komplementarität der Nutzen	תועלת משלימה
marginal utility	Grenznutzen	תועלת שולית
cost	Kosten	יצאה
cost of production	Produktionskosten	יצאת-היצור
overhead costs	allgemeine Unkosten	יצאות כלליות
average cost	Durchschnittskosten	יצאה ממצעת
fixed and variable elements of costs	fixe und variable Kostenelemente	גורמי-יצאה קבועים ומשתנים

1. אמנם אין במקורותנו הבדל בין „יצאה“ ל„הוצאה“, אע"פ כן ראתה הוועדה הכרח לייחד

מלה זו למושג קרוב שאינו ניתן לתרגום בעברית באופן אחר.

marginal cost	Grenzkosten	יצאה שולית
risk	Risiko	סכון
technical and trade risk	technische und Geschäftsrisiko	סכון טכני ומסחרי
bargaining	Verhandeln, Unterhandeln	תגור, עמידה על המקח, מקוח
sample trading	Warenhandel nach Muster	סחר ע"פ דגמאות
fair	Messe	יריד
exhibition	Ausstellung	תערוכה
stock	Bestand, Vorrat	מלאי
imputation	Zurechnungstheorie	תורת-הזיקפה

(ט) משברים וקוניונקטורות

forecasting of the business cycle	Konjunkturprognose	סבויי הקונינקטורה (הפועל: סכה; שה"פ: סכיה)
theory of collapse	Zusammenbruchstheorie	תורת-התמוטטות
prosperity	Blüte	פריחה, שגשוג
recovery	Erholung, Anstieg	הבראה
crisis	Krise	משבר
strain	(Hoch)spannung	מתח (גבה)
expansion	Hochschwung, höchste Ausdehnung	גאות
revival	Aufschwung	עליה
depression	Niedergang, Depression	ירידה, שפל
seasonal variation	Saisonschwankung	תנודה עונתית
cyclical fluctuation	zyklische Bewegung	תנועה מחזורית
cycle	Zyklus, Kreislauf	מחזור, מעגל
secular trend	Grundrichtung	מגמה מתמדת, מגמה יסודית
theory of cycles	Kreislauftheorie	תורת-המחזורים, המעגלים
overcapitalisation	Überkapitalisation	יתר-השקעה
underconsumption	Unterkonsumption	חסר-אכול
underproduction	Unterproduktion	חסר-יצור
overproduction	Überproduktion	יתר-יצור

(י) מסחר בינלאומי

free trade	Freihandel	סחר חפשי
protectionism	Protektionismus	מדיניות הסחר המוגן
protective tariff	Schutzzolltarif	תעריף-מגן

protective duty	Schutzzoll	מִכְס־מִגֹּן
preferential tariff	Vorzugstarif	מַעְרִיף שֶׁל הַעֲדָפָה
export	Ausfuhr, Export	יְצֹא
import	Import, Einfuhr	יָבוא
re-export	Wiederausfuhr	יְצֹא חִזָּר (רֶאֶקְסֶפּוֹרְט)
prohibitions	Prohibitionen	אִסּוּרִים (מִסְתָּרִים)
trade agreements	Handelsabkommen	הַסָּכָם מִסְתָּרִי
system of quotas	Quotensystem	שִׁטַּת־הַמִּכְסוֹת
<i>laissez faire</i>	<i>Laissez faire</i>	„תֵּן לַפֶּעַל“
imperfect competition	unvollständiger Wettbewerb	הַתַּחֲרוֹת לֹא־שְׁלֵמָה, הַתַּחֲרוֹת כְּבוֹלָה
barter, exchange	Tausch	חֲלִיפִין
law of comparative costs	Gesetz der komparativen Kosten	חֹק הַיְצִיאוֹת הַיִּחְסוּיֹת
comparative advantage	relativer Vorsprung, — Vorteil	יִתְרוֹן יִחְסִי
visible item	sichtbarer Posten	סְעִיף נִדְוִי
invisible item	unsichtbarer Posten	סְעִיף סְמוּי
dumping	Dumping	הַצָּפָה
reorientation of world trade	Umstellung des internationalen Handels	הַפְּנִיָּה (חֲדָשָׁה) שֶׁל הַמַּסְחָר הָעוֹלָמִי
“open door” policy	Politik der “offenen Tür”	מְדִינִיּוֹת הַדֹּלֵת הַפְּתוּחָה
customs union	Zollunion	אֲחֻד־הַמִּכְס, בְּרִית־הַמִּכְס
imperial preference	Imperial Preference	(זְכוּת) הַעֲדָפָה הַיִּסְרִית
most favoured treatment	Meistbegünstigung	(זְכוּת) הַעֲדָפָה יִתְרָה
import licences	Einfuhrlizenzen	רְשִׁיּוֹנוֹת־יָבוא
balance of payments	Zahlungsbilanz	מֶאָזֶן־הַתְּשֻׁלִּימִים

(יא) כֶּסֶף וְאִשְׂרָאֵל, בִּנְקִיָּים וּבִוְרוּסָה

advance	Vorschuss	מִפְרָעָה
credit balance	Kreditsaldo	יִתְרֵת־אִשְׂרָאֵל
blank credit	Blankokredit	אִשְׂרָאֵל לֹא־מִגְבָּל
inflation credit	inflatorischer Kredit	אִשְׂרָאֵל אִנְפְּלַצִּיוֹנִי
creation of credit	Kreditschöpfung	יְצִירַת־אִשְׂרָאֵל
credit solvency	Kreditglaubwürdigkeit; Bonität	מַהִימְנוּת; כִּשְׁרֵת־שְׁלוֹם

currency	Währung	שיטת המטבע
coin	Münze	מטבע, ר' מטבעות (ז"נ)
money	Geld	כסף, ממון
species	Metallgeld, gemünztes Geld	מתכת טבועה
cheque	Scheck	שק
foreign bills	Auslandswechsel	שטרות-חוץ
monetary parity	Währungsparität	שוויון שיטת-המטבע, קריסט שיטת-המטבע
agio (desagio)	Agio (Desagio)	קלבון (קלבון שלי"י)
gold points	Goldpunkte	נקודות-זהב
gold bullion	Goldbarren	מטיל-זהב
gold specie standad	Goldwährungsstandard	שיטת-מטבע-זהב
purchasing power of money	Kaufkraft des Geldes	כח-קניה של הכסף
prices level	Preisniveau	רמת-המחירים
bullion	ungemünztes Edelmetall	מטיל של מתכת טובה
material value, intrinsic value	Realwert (Stoffwert) des Geldes	ערך (ממשי) ראלי
nominal value, face value	Nominalwert (Nennwert) des Geldes	ערך נקוב
devaluation	Devaluation	הפחתת-ערך (המטבע)
deflation	Deflation	דפלציה
inflation	Inflation	אנפלציה
velocity of circulation of the money	Umlaufgeschwindigkeit des Geldes	מהירות המחזור של הכסף
quantity theory of the money	Quantitätstheorie d. Geldes	תורת הכמות של הכסף
gold parity	Goldparität	שוויון-זהב
exchange rate	Wechselkurs, Devisenkurs	שער-החליפין
promissory note	Schuldschein, Wechsel	שטר-חוב (בקיזור: שטר)
bimetallism	Bimetallismus,	דו-מתכתיות
	Doppelwährung	
monometallism	Einzelwährung	חד-מתכתיות
fiduciary issue	fiduziäre Notenemission	כסף-אמנה (ערכו מבוסס על האמון במוסד המוציא)
stopped coinage	gesperrte Prägung	טביעה חסומה
seignorage	Münzgebühr	דמי-טביעה
gold and currency reserves	Gold-, und Devisenreserve	קרן זהב והמטבע הזר

gold exchange standard	Goldkernwährung	בסיס הָזָהָב הַשְּׂבוּת
paper standard	Papierwährung	בסיס-הַנָּזִיר (לשיטת המטבע)
least current weight (of coins)	Passiergewicht	מִשְׁקַל עוֹבֵר (כלומר שעדיין עובר לסוחר)
right of coinage	Münzregal	זְכוּת-הַטְּבִיעָה
right of issuing currency	Münzhoheit	רְבוּנוּת-הַמַּטְבֵּעַ
standard money	Substanzgeld	כֶּסֶף מָלֵא
	Währungsgeld	כֶּסֶף-מִדְיָנָה, מַטְבֵּעַ יוֹצֵא (חוס' מעשיש א"ה)
base coin	stoffwertloses Geld	כֶּסֶף-צוּרָה
subsidiary coin	Scheidegeld	פְּרוֹטָרוּט
accessory money	akzessorisches Geld	מַטְבֵּעַ-רֶשֶׁת
legal tender	gesetzliches Zahlungsmittel	אֲמָצְעִית-שְׁלוֹם חֲקִי
obligation to accept note	Annahmepflicht	חֻבַּת-קַבְלָה
limping standard	hinkende Währung	שֶׁטֶר-כֶּסֶף (שיטת-) מַטְבֵּעַ צוֹלֵעַ
parallel standard	Parallelwährung	(שיטת-) מַטְבֵּעַ מַקְבִּיל
gold standard	Goldwährung	בסיס-הָזָהָב
managed currency	manipulierte Währung	שיטת-מַטְבֵּעַ מְכוֹנָת
convertibility	Freieinlösbarkeit	הַפְּדוּת
inconvertibility	Nichteinlösbarkeit	אִי-הַפְּדוּת
"symbolistic" theory	Zeichentheorie	תּוֹרַת-הַסִּמּוֹל, תּוֹרַת-הַסִּימָן
claim theory	Anweisungstheorie	תּוֹרַת-הַהִמָּחָא
sinking fund	Amortisations (Schulden-tilgungs)-fond	קֶרֶן-הַסְּלִיקִין
jobber	Börsenagent	סוֹבֵן בֶּרֶסָא
broker	Makler	מְתוֹךְ, סוֹסוֹר
stock exchange	Börse	בֶּרֶסָה
speculation	Spekulation	סַפְסָרוּת, סַפְסוּלָצְיָה
share	Aktie	מִנְיָה
preferred share	Vorzugsaktie	מִנְיַת-בְּכוּרָה
deferred share	Stammaktie	מִנְיָה דְּחוּיָה
gold edged securities	mündelsichere Wertpapiere	נִזְרוֹת-עֶרֶךְ בְּטוּחִים בְּיוֹתֵר
debenture	Obligation	אֲגָרַת-חֹב
draft	Zahlungsanweisung	מְשִׁיקָה, מְשִׁךְ, הִמָּחָא

long term loan	langfristiger Kredit	אשראי לזמן ארוך
short term loan	kurzfristiger Kredit	אשראי לזמן קצר
cheap money	billiges Geld	כסף ברבית נמוכה, כסף-זול, כסף נמוך-רבית
treasury bill	Schatzanweisung	שטר-חוב של המדינה
deposit at call	täglich abrufbare Einlage	פקדון לפי הדרישה
commercial rate	Handelszinsrate	שער רבית מסחרית
bank rate	(Zentral-) Bankrate	(שער) רבית בנקאית
inconvertible paper money	uneinlösbare Papiergeldwährung	שטר-כסף בלתי-נפדה
bills on hand	Wechselportefeuille	תיק-השטרות
discount of bills	Wechseldiskont	נכיון-שטרות
active and passive operations	aktive und passive Geschäfte	עסקים אקטיביים ופסיביים
time deposits	langfristige Einlagen	פקדונות לזמן ארוך
demand deposits	kurzfristige Einlagen	פקדונות לזמן קצר
blocked account	gesperrte Rechnung, gesperrtes Konto	חשבון חסום
clearing agreement	Verrechnungsabkommen	הסכם-סלוקין
payment agreement	Zahlungsabkommen	הסכם-תשלומים
clearing bank	Verrechnungsbank	בנק-סלוקין
run on the bank	Bankrun (Ansturm)	בהלה בבנקים
bank deposit	Bankeinlage	פקדון בבנק
saving	Ersparnis, Spareinlage	חסכון
to save	sparen	חסוך
rate of interest	Zinsrate	שער-הרבית
interest	Zins	רבית
redemption of a loan	Amortisation einer Anleihe	סלוק-הלואה
redemption	Einlösung	פדיון (של שטרות)
par	Pari, Pariwert	שער מלא, שער שווה
moratorium	Moratorium	תדחית
conversion of loan	Konvertierung, Umtausch-, Einlösung einer Anleihe	החלפת-הלואה
money of transfer	Giralgeld	כסף-העברה
repatriation	Repatriierung	השבון (של חוב, של חוץ)

clearing house	Clearing, Abrechnungsbureau, Verrechnungsabteilung	שֶׁכֶּת-סְלוּקִין
endorsement	Giro	הַסְבָּה
guarantee <i>aval</i>	<i>Aval</i>	אָוֶל
forward (future) contract business	Termingeschäft	סְרָשָׁה (בִּימָה סֵה עִ"א)
arbitrage dealings	Arbitrage	עִסְקֵי-בְרוּרִין
lombard business	Lombardgeschäft	עִסְקֵי-צִבּוּט
	Gründungsbank	בַּנְקָ לִיסוּד (מסעלים)
issuing house (bank)	Emissionsbank für Wertpapiere	בַּנְקָ לְהַנְפִיקַת שְׁטְרִי-אַרְךָ
open marked policy	offene Marktpolitik	שִׁטַּת הַשּׁוּק הַפְתּוּחַ
bank rate policy	Diskontpolitik	מְדִינִיּוֹת (שִׁטַּת) הַנְּקִיּוֹן
bank of issue	Notenbank	בַּנְקָ לְהַנְפִיקָה
יב) כספי צבור ומסים		
public finance	öffentliche Finanzen	כֶּסֶף-צִבּוּר
public household	öffentlicher Haushalt	מֶשֶׁק צִבּוּרִי
specific duties	spezifische Zölle	מְכָסִים סְגֻלָּיִים (לפי סוג הסחורה)
<i>ad valorem</i> duties	Wertzölle	מְכָסִים (לפי שווי הסחורה)
fiscal duties	Finanzzölle	מְכָסִים פִּינַנְסִיִּים
single tax	Einzelsteuer	מַס הַיָּחִיד
taxes	(Staats)steuern	מַסֵּי-מְדִינָה
rates	Kommunalsteuer	מַסֵּי רָשָׁיוֹת מְקוֹמִיּוֹת, מַסִּים מוֹנִיצִיפָלִיִּים
shifting of taxes	Steuerüberwälzung	גִּלְגוּל-מַסִּים
taxation	Besteuerung	הַטָּעַת-מַסִּים
incidence of taxation	tatsächliche Steuerbelastung	נְשִׂאָה בְּמַס (לחבדיל מן חֲבוֹת בְּמַס)
degressive tax	degressive Steuer	מַס דֶּגְרֶסִיבִי
regressive tax	regressive Steuer	מַס רֶגְרֶסִיבִי
taxable capacity	Steuerkraft	כֹּשֶׁר תְּשׁוּלֹם הַמַּסִּים
progressive tax	progressive Siteuer	מַס פְּרוֹגְרֶסִיבִי

excess profit tax	Wegsteuerung d. Über- gewinne	מס הרווחים העודפים ¹ (היתרים)
bounties	Vergütungen	הענקות
taxation theory	Steuerlehre	תורת המסים
capitalisation of taxes	Kapitalisierung der Steuern	קרוני-המסים; ממין-המסים
reciprocal principle	Reziprozitätsprinzip	עקרון-הגומלין
income tax	Einkommensteuer	מס-הכנסה
direct taxes (rates)	direkte Steuern (Abgaben)	מסים ישירים
indirect taxes (rates)	indirekte Steuern (Abgaben)	מסים עקיפים

(ג) צורות הארגון המשקי

trust	Trust	טרסט
cartel	Kartell	קרטל
monopoly	Monopol	מונופולין (ג)
bilateral monopoly	zweiseitiges Monopol	מונופולין דו-צדית
syndicat	Syndikat	סנדיקט
concern	Konzern	קונצרן
vertical concern	vertikaler Konzern	קונצרן מאנך
horizontal concern	horizontaler Konzern	קונצרן מאון
pool	Pool	פיס (ע"י משלי א יד, כתובות פ"י מ"ד וכן בהרבה מקומות)
outsider	Aussenseiter	חורג

(ד) שונות

social insurance	Sozialversicherung	בטוח סוציאלי
living space	Lebensraum, Nahrungs- spielraum	מרחב-מחיה
multiplier	Multiplikator	מופל
sample test	Stichprobe	בחינת-דגמאות, דגימה
propensity to hoard	Hang zur Hortung	נטיה לאגירה
social security	soziale Sicherheit	בטחון סוציאלי

1. אין להשתמש במונח מס הרווחים המופלגים מפני שלרווחים עודפים (או יתרים) יכולים להיחשב גם רווחים שאינם מרובים כלל, ואילו המלה מופלגים מציינת רווחים גדולים הרבה על המידה הנכונה. ועי' בעניין הגדרת המושג מופלג בכגון זה בתוס' ד"ה אלמנה שמכרה בכתובות צח ע"א.
[ואולם עי' בן-יהודה והערותי לענין, ט.]

ה ע ר ה :

הוועדה לא מצאה מונחים עבריים נאים והולמים את המושגים

1) banking theory; Banking Theorie.

2) currency thory; Currency Theorie.

ומציעה להשתמש במונח האנגלי שהפך לבינלאומי. ההצעות: תורת הכיסוי חבנקאי, תורת כיסוי המטבע, אינן ממצות את המושג ומטעות.

מלה "תְּשׁוּאָה" = return; Ertrag

(בעמוד 187)

השם תְּשׁוּאָה, על משקל תְּבוּאָה מן בוא, נוצר מן השורש שוא הבא במקרא כשורש משנה על יד נשא בצורות כגון: תְּשׁוּא גִלְיוֹ (תהלים פ"ט, י), אם יעלה לשמים שיאו (איוב כ, ו). התְּשׁוּאָה מציינת אפוא את כל הפירות וההכנסות שהמשק וְשָׂא אותם, כשימוש הפועל נשא בכתובים: כִּי עָץ, נִשְׂא פִרְיוֹ (יואל ב, כב), לעשות ענף ולשאת פרי (יחזקאל יו, ח).

אך אין המלה תְּשׁוּאָה חידוש כלל. היא המלה תְּשׁוּאָה שבמקרא, אלא שמפני טעמים התלויים במבטא המנקדים, נוקדה תְּשׁוּאָה בשין ימנית, ושתיים הוראות המלה במקרא:

א) תְּשׁוּאוֹת חֵן = נְשִׂיאוֹת חֵן. כך נאמר על אבן החן שניתנה לזרובבל: והוציא האבן הראשה תְּשׁוּאוֹת חֵן לָהּ (זכריה ד, ז), כלו' היא אבן אשר בכוחה לתת לאדם שישא חן בעיני אלוהים ואדם.

ב) תְּשׁוּאוֹת במשמע: נְשִׂיאוֹת קוֹל, הרמת קול. כך: תְּשׁוּאוֹת מְלָאָה עִיר הוֹמִיָּה (ישעיה כב, ב), תְּשׁוּאוֹת נִגַּשׁ לֹא יִשְׁמַע (איוב לט, ז).
על תְּשׁוּאוֹת סִכְחוֹ (איוב לו, כט), עֵי' בפירושי.

נ. ה. טורטשינר